

Undersøgelse: "Kunstnermiljøer - udviklingen af den blandede by"

Ny undersøgelse peger på behovet for kunstnermiljøer i de større byer. Kunsten og kunstnere er med kreativitet og eksperimenter med til at skabe mangfoldighed og liv i byerne i Danmark. Men hvordan sikrer vi betalbare boliger og atelierer, så kunstnerne kan blive i storbyen? Det giver den nye undersøgelse "Kunstnermiljøer – udviklingen af den blandede by" et velunderbygget bud på i form af konkrete scenarier for fremtidens kunstnerboliger og fællesskaber.

De senere år har kunsten og kulturen været brugt som løftestang i byudviklingen, fx i forbindelse med omdannelse af tidligere industriområder eller udvikling af nye bydele. Udstillinger, åbne atelierer og kulturevents har givet liv og kant til områder som Godbanekvarteret i Aarhus og Refshaleøen i København. Her og mange andre steder, har kunstnermiljøer været med til at indfri de politiske visioner om, at skabe mangfoldige, levende og blandede byer – men primært i de tidlige udviklingsfaser.

Permanente kunstnermiljøer med kunstnerboliger og tilknyttede arbejdsfaciliteter er imidlertid et sjældent syn i storbyen i dag. De seneste i København blev opført i 1953, og det er svært at komme ind i de få, eksisterende kunstnerboliger, ligesom det er svært at få adgang til gode atelierforhold. Samtidig er antallet af betalbare boliger i Danmarks store byer faldet markant. Derfor risikerer vi, at de kreative kunstnermiljøer forsvinder fra byerne – sammen med det liv og den identitet, de giver til et område.

På den baggrund har Akademisk Arkitektforening, Foreningen Kunstnerboliger af 1873, UKK Organisation for Kunstnere, Kuratorer og Kunstformidlere, Billedkunstneres Forbund og Bikubenfonden lavet en forundersøgelse "Kunstnermiljøer – udviklingen af den blandede by", som er udført af BARK Rådgivning og støttet af Bikubenfonden og Dreyers Fond.

"Byudviklere og bygherrer er meget bevidste om, at kunsten og kulturen bidrager til byudviklingen, og de er gode til at invitere kunstnerne indenfor i de tidlige faser. Men så snart grundene er solgt og bebygges med dyre kvadratmeter, er kunstnerne ude igen. Derfor er der behov for at sætte fokus på behovet for – og værdien af varige kunstnermiljøer, og hvordan de kunne tage form i dag. Det er det arbejde, vi har taget hul på", siger Lars Autrup, direktør i Arkitektforeningen og leder af arbejdsgruppen bag undersøgelsen.

Se/download undersøgelsen [her](#)

Konkrete ønsker og modeller for fremtidens kunstnermiljøer

Den nye forundersøgelse afdækker kunstnerens forskellige behov, deres ofte begrænsede økonomiske råderum samt den værdi, kunstnermiljøer kan bidrage med til et lokalområde. Indsigerne kobles med inspiration og viden fra eksisterende kunstnermiljøer i Danmark og udland. Og på baggrund heraf præsenteres en række scenarier, der kan inspirere til udvikling, organisering og finansiering af nye kunstnermiljøer.

Blandt andet opstiller undersøgelsen tre modeller for boliger med adgang til atelier samt mulige ejerskabsformer. Desuden ser den på muligheden for at etablere kunstnermiljøer i nogle af de byudviklingsområder i Københavnsområdet, som allerede er under udvikling.

Behovet er stort

Behovet for at tænke i nye tiltag understreges af, at gennemsnitsindkomsten blandt billedkunstnere er 242.000 kr. om året før skat. 15 procent har en årsindkomst på under 100.000 kr. før skat, hvilket er under den danske fattigdomsgrænse. Desuden viser forundersøgelsen, at 29 procent af kunstnerne i dag bruger over 60 procent af deres disponible indkomst på udgifter til bolig og atelier.

Variierende behov over et livsforløb

Forundersøgelsen viser også, at kunstnerens behov ændrer sig over en livstid både i forhold til boligens størrelse og de arbejdsmæssige faciliteter. Derfor er der behov for både små og større boliger, som enten er knyttet til private atelierer eller til fælles arbejdsområder og funktioner.

"Behovet for flere boliger og atelierer i de store byer, der matcher billedkunstneres behov og økonomi, er stort, og udviklingen skal vendes, for billedkunstnere er i højeste grad med til at skabe værdi og fællesskab i lokalområdet.

Undersøgelsen her giver konkret viden og bud på mulige løsninger, som vil kunne åbne op for nye bolig- og arbejdsrum samt være til inspiration i den fortsatte udvikling i alle landets store byer," udtaler forperson Marie Thams og bestyrelsesmedlem og deltager i arbejdsgruppen Hannibal Andersen fra Billedkunstneres Forbund, BKF.

"Undersøgelsen fremhæver de positive indvirkninger, som kunstnere skaber på tværs af samfundet, på trods af vedvarende økonomiske og urbane boligudfordringer. Den understøtter prioriteringen af kunstneres rumlige behov, gennem langsigtede investeringer i nye, overkommelige boligløsninger i danske byer. Rapporten foreslår unikke arkitektoniske scenarier, som med transparent og inkluderende udvikling, kan forbedre de rumlige forhold for kunstnere," udtaler Scott William Raby (forperson) og Lawrence Ebelle (bestyrelsesmedlem), UKK, organisationen for kunstnere, kuratorer og kunstformidlere.

Grundlag for dialog og videreudvikling

Med forundersøgelsen i hånden håber partnerne bag at åbne op for en samtale om kunstnermiljøernes værdi for byen – og ikke mindst starte en dialog med politikere, ejendomsudviklere og investorer m.fl., der allerede arbejder med at skabe blandede byer og bruger kunsten som et strategisk greb i udviklingen af nye områder.

Yderligere information, kontakt:

Sussi Heimbürger, tlf.: 24 46 81 61, sh@arkitektforeningen.dk
Kommunikations- og pressechef, Arkitektforeningen

Jeppe Bo Rasmussen, tlf.: 24 40 18 97, jbr@bikubenfonden.dk
Chef for public affairs og kommunikation på kunstområdet, Bikubenfonden

Overblik – indhold i forundersøgelsen

Forundersøgelsen "Kunstnermiljøer – udviklingen af den blandede by" er baseret på eksisterende viden samt nye studier, herunder en online-survey med 276 besvarelser samt 11 interview med kunstnere med forskellige alder og kunstnerisk praksis.

Forundersøgelsen afdækker følgende forhold:

Kunstnerens økonomiske råderum

Nøgletal fra undersøgelsen viser, at gennemsnitsindkomsten blandt billedkunstnere ligger på 242.000 kr. om året før skat. 50 procent har en indkomst på under 200.000 kr. om året før skat. 15 procent har en årsindkomst på under 100.000 kr. før skat, hvilket er under den danske fattigdomsgrænse. 29 procent af kunstnerne bruger over 60 procent af deres disponible indkomst på udgifter til bolig og atelier. (Side 6)

Kunstnerens forskellige behov

Kunstnerne efterspørger atelierplads på minimum 10 m² og helst over 20m². Nye arbejdsmetoder og mere tværfaglig kunstnerisk praksis gør at behovene varierer over tid. Der kan være behov for få kvadratmeter i opstartsfasen i et projekt og adgang til større rum og faciliteter senere i processen. Nogle ser derfor en fordel i atelierfællesskaber. (Side 8)

Screening af danske og internationale kunstnermiljøer

I forundersøgelsen indgår en screening af de tre eksisterende kunstnermiljøer i København og omegn: Foreningen Kunstnerboliger i København af 1873, en etageejendom i Borgergade i København; Atelierhusene, København 1843, som er 21 almennyttige rækkehuse i Grønnemose samt Kunstnerbyen i Birkerød, en almennyttig boligforening med atelierhuse og forfatterhuse. Desuden er der kigget på to internationale cases: Et skitseprojekt i Oslo, der har startet en politisk debat om, hvordan man fastholder kunstnerboliger

i byen, samt et kunstnerhus i London med 12 boliger og fællesfaciliteter. (Side 10-11)

Fire udviklingsprincipper for kunstnermiljøer

Forundersøgelsen præsenterer fire udviklingsprincipper beskrevet i koncepter og med eksempler: 1) Skab betalbare boliger og atelierer, 2) Varier boligtyper til forskellige livsfaser og behov, 3) Åbn stueetagen op og styrk den kreative udfoldelse, 4) Sæt kunst og kompetencer i spil for at sænke huslejen. (Side 13)

Tre modeller for kunstnermiljøer

På baggrund af det øvrige materialer er der udviklet tre modeller for kunstnermiljøer med henholdsvis 12, 22 og 44 boliger med forskellig størrelser boliger, og som tilbyder forskellige typer bolig- og atelierfællesskaber. (Side 19)

Organisering og finansiering

Kunstnermiljøerne foreslås inden for rammerne af en almennyttig boligforening (v. almennyttig bygherre), fondsejet ejendom (ved privat bygherre – en ny fond) og privat udlejningsejendom (ved privat bygherre) samt de muligheder og udfordringer, der knytter sig til de respektive scenarier. (Side 22 – 31)

Screening af eksisterende byudviklingsområder

Endelig er der kigget på potentialet for kunstnermiljøer i fire igangværende udviklingsområder i Københavnsområdet, der er på forskellige stadier: Jernbanebyen, Frederiksberg

Hospital, Vridsløse og Nyholm. Ens for dem alle er, at de arbejder strategisk med kunst, for at skabe en blandet by. (Side 33f)

Forundersøgelsen er udarbejdet for og i tæt samarbejde med Akademisk Arkitektforening, Bikubenfonden, Foreningen Kunstnerboliger af 1873, UKK Organisation for Kunstnere, Kuratorer og Kunstformidlere og Billedkunstnernes Forbund (BKF) og er løbende kvalificeret af arbejdsgruppen. Forundersøgelsen er støttet af Bikubenfonden og Dreyers Fond og udført af BARK Rådgivning i december 2022 – juni 2023. Lanceret november 2023.

Arbejdsgruppe:

Lars Autrup, direktør, Akademisk Arkitektforening
Mette Marcus, iværksætter og bestyrelsesmedlem
Dina Vester Feilberg, kunstchef, Bikubenfonden
Klaus Ib Jørgensen, senior udviklingspartner, Bikubenfonden
Jeppe Bo Rasmussen, chef for public affairs og kommunikation på kunstområdet, Bikubenfonden
Jeanne Cleemann Betak, formand, Foreningen Kunstnerboliger af 1873
Michala Paludan, tidl. forperson, UKK Organisation for Kunstnere, Kuratorer og Kunstformidlere
Hannibal Andersen, tidl. næstforperson, Billedkunstnernes Forbund (BKF)
Lars Pehrsson, rådgiver for direktionen, Merkur Andelskasse
Leif Djurhuus, advokat og partner, Klar Advokater.